

SPRAWOZDANIE
Z III OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ ON-LINE
Z OKAZJI DNIA PRACOWNIKA SOCJALNEGO, PT. „POMOC
SPOŁECZNA I SŁUŻBY RATOWNICZE W OBLICZU WOJNY
W UKRAINIE”
KRAKÓW, 16 LISTOPADA 2022 R.

Dnia 16 listopada 2022 r., w Instytucie Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego (ISSZP) Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie odbyła się III Ogólnopolska Konferencja Naukowa *on-line*, pt. „Pomoc Społeczna i Służby Ratownicze w obliczu wojny w Ukrainie”, dedykowana Pracownikom Socjalnym z Okazji Dnia Pracownika Socjalnego. Organizatorem Konferencji był ISSZP oraz Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej oddział w Krakowie.

Konferencja zgromadzała blisko 20 prelegentów z Polski oraz 130 odbiorców *on-line*. Wśród prelegentów referaty przedstawili teoretycy i praktycy z obszarów pracy socjalnej i pomocy społecznej. Adresatami konferencji byli przedstawiciele Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Centrów Usług Społecznych oraz studenci ISSZP.

Konferencję naukową oficjalnym powitaniem prelegentów, gości i studentów, rozpoczęła prof. Beata Ziębińska, która o otwarcie konferencji poprosiła: Dziekana Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, prof. dr. hab. Ireneusza Światałę, Dyrektora ISSZP prof. dr. hab. Norberta G. Piłkę oraz prof. dr. hab. Mirosława Grewińskiego – Prezesa Polskiego Stowarzyszenia Polityki Społecznej. Otwarcie konferencji towarzyszyło także złożenie życzeń z okazji Dnia Pracownika Socjalnego. Dyrektor ISSZP, dziękując organizatorom za przy-

gotowanie konferencji, zwrócił uwagę zebranych na fakt, iż jest to już trzecia konferencja naukowa obejmująca treści naukowo-badawcze lokujące się w przestrzeni pracy socjalnej i polityki społecznej.

Pierwszą sesję naukową moderowali: dr Marek Banach oraz dr Anna Mirczak. Pierwszy referat, zatytułowany „Lokalna polityka społeczna wobec wyzwań wojny i fali uchodźców”, wygłosił dr Hubert Kotarski z Uniwersytetu Rzeszowskiego. Problematykę skupił na obszarze miasta Rzeszowa, podając informację, iż z racji uchodźstwa populacja ludności tego miasta zwiększyła się o kilka tysięcy osób. Przedstawił działania podejmowane przez władze Rzeszowa na rzecz obywateli ukraińskich w zakresie polityki społecznej. Pierwszy z prelegentów ukazał też działalność powołanego centrum dystrybucji pomocy społecznej.

Kolejny referent, dr hab. Piotr Długosz prof. UP, w ramach prelekcji pt.: „Reakcje społeczne mieszkańców polskich metropolii na kryzys uchodźczy” przedstawił obraz uchodźców ukraińskich w oparciu o własne badania przeprowadzone na przełomie kwietnia i maja bieżącego roku. Profesor Długosz wskazał, że około 15 milionów osób uciekło z Ukrainy i osiedliło się w różnych państwach, m.in. w Polsce. W większości były to osoby należące do klasy średniej, posiadające środki finansowe na osiedlenie się w innym kraju. Polska, jak zaznaczył, jest najchętniej wybieranym przez uchodźców krajem ze względu na okazywaną pomoc oraz warunki, jakie tu panują. Miejscami nowego zamieszkania uchodźców są m.in. duże metropolie, tj. Kraków, Warszawa czy Lublin. Dzięki badaniom Profesora uczestnicy prelekcji mogli zaznajomić się ze statystykami dotyczącymi liczby wolontariuszy, którzy pomagali podczas zbiorów żywności i odzieży, wpłacania datków finansowych, jak i innych form pomocy dla obywateli Ukrainy.

Następnie Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie Magdalena Suduł, referatem pod tytułem „Działania pomocowe miasta Lublina wobec uchodźców z Ukrainy” zobrazowała działania miasta Lublin na rzecz Ukrainy, jako jednego z pierwszych ośrodków, w których zatrzymywali się uchodźcy. Prelegentka wskazała, iż przez miasto przewinęło się ok. 1 mln uchodźców. Wspomniała również o społecznym Komitecie powołanym przez jednostki organizacyjne miasta Lublin, w której działały organizacje pozarządowe i pracownicy urzędów. Na wsparcie złożyły się pomoc prawna, tłumacz, wsparcie psychologiczne oraz schronienie. Jak zauważyła Pani Dyrektor, w początkowej fazie było 16 miejsc zbiorowego zakwaterowania i znajdowało się w nich 2000 osób. Obecnie jest to 6 miejsc, w skład których wchodzi internaty, akademiki oraz hotele, w których przebywa łącznie ok. 800 obywateli Ukrainy. Dla tej społeczności został uruchomiony także portal zawodowy, który ma na celu pomoc w znalezieniu zatrudnienia. Prelegentka podkreśliła znaczną rolę wolontariuszy aktywnie udzielających pomocy oraz na wartość organizacji i instytucji non-profit.

Z kolei dr hab. Ludmiła Kryvachuk, prof. UP, w prelekcji pt.: „Służby społeczne dla dzieci i młodzieży na Ukrainie w czasie wojennym”, wskazała na ofiary wojny w Ukrainie, szczególnie dzieci oraz stronę internetową, na której można sprawdzać bieżący stan dzieci ukraińskich znajdujących się na terenie Polski oraz znaleźć statystyki przedstawiające m.in. zaginione dzieci w czasie wojny, dzieci odnalezione i wywiezione. Prelegentka przedstawiła proces przesiedlenia uchodźców wojennych wewnętrznych, jak i zewnętrznych, wdrożone świadczenia usług socjalnych, ustaw, rozporządzeń, które zostały wprowadzone ze względu na stan wyjątkowy w Ukrainie oraz programy np. „Dziecko nie jest samo”. Prelekcję zakończyła refleksją dotyczącą Dnia Pracownika Socjalnego, pokazując, że ważna jest umiejętność szybkiego reagowania kryzysowego i empatia, wrażliwość na ludzką potrzebę.

Kolejnymi prelegentkami były: dr Ewelina Zdebska oraz dr Katarzyna Białożyty-Wielonek z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, które w prezentacji „Lekcja pomagania – lokalne działania na rzecz uchodźców wojennych” zobrazowały formy wsparcia zorganizowane na rzecz pomocy uchodźcom w skali lokalnej Krakowa, a także pomoc udzieloną społeczności ukraińskiej w miejscu działań wojennych. Prelegentki zaprezentowały działalność, w jaką od początku trwania wojny w Ukrainie zaangażował się Instytut Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego UP wraz ze studentami i organizacjami współpracującymi. Z aptekarską precyzją zaprezentowały nieograniczoną pracę i zaangażowanie, jakie uczelnia oraz inne organizacje pomocowe, ekonomiczne, środowiska lokalne włożyły w wsparcie osób potrzebujących. W działania te zaangażowały się m.in.: Klub Dukat, Ośrodek Kultury Nowa Huta, Stowarzyszenie Miłośników Pojazdów Zabytkowych Wisła, miasto Chrzanów, przedszkola, szkoły, przedstawiciele społeczności Spineberg oraz Renningen oraz Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie. Uczestnicy Konferencji mogli także usłyszeć historię kilku rodzin, które uciekły przed wojną i historię ludzi im pomagających w Krakowie. To studium przypadku wpisało się w model pomocowy Instytutu Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego.

Druga sesja III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *on-line* z okazji dnia Pracownika Socjalnego, pt. „Pomoc Społeczna i Służby Ratownicze w obliczu wojny w Ukrainie”, którą moderowali dr Bogumiła Olejnik wraz z dr. Grzegorzem Sudołem, rozpoczęła się po krótkiej przerwie. Moderatorzy przywitali prelegentów i zasygnalizowali, iż sesja ta będzie skupiać się na analizie działań praktycznych podejmowanych w ramach społeczności lokalnych i instytucji służb społecznych.

Pierwszą prelegentką drugiej sesji była dr hab. Olena Kovalenko, prof. UP, prezentująca temat „Wsparcie psychologiczne i społeczne migrantów przymusowych z Ukrainy”, wskazując na dramat wojny i podkreślając wartość pokoju. Słusznie też podkreśliła istnienie problemu dotyczącego stanu emocjonalnego emigrantów i oferowanej pomocy w tym obszarze oraz wyjaśniła, jak mogą różnić się emigranci

w zależności od ich: doświadczenia życiowego, kultury, pochodzenia (są z różnych terenów Ukrainy), sytuacji rodzinnej (np. utracili bliskich podczas wojny, zmagają się z lękiem i traumą), sytuacji finansowej itd. Według prelegentki, Ukraińcy obecnie muszą nauczyć się żyć w zupełnie nowym kraju, kulturze i odmiennym języku, Polacy zaś winni dać im na to czas, być cierpliwi i postarać się zrozumieć ich problemy. Jak zauważyła Pani Profesor, niektórym Ukraińcom jest bardzo trudno prosić o pomoc, wielu z nich boryka się z „syndromem uchodźcy” – objawia się to m.in. występowaniem sprzecznych emocji, obniżonym nastrojem, poczuciem winy („bo ja jestem bezpieczna, a inni z mojej rodziny zostali w strefie wojny”), negatywnymi myślami, depresją, smutkiem, gniewem, lękiem, tęsknotą za domem, ojczyzną, za rodziną i dawnym życiem. Z tej racji obszar pomocy psychologicznej i społecznej jest nieocenionym i profesjonalnym obszarem działania w traumie. Zdaniem prelegentki Polacy nie tylko zrozumieli sytuację obywateli ukraińskich, nie oceniali zbyt pochopnie, ale nade wszystko udzielili profesjonalnej pomocy.

W dalszej części konferencji Bryg. mgr inż. Marek Chwała, Komendant Szkoły Aspirantów PSP w Krakowie, w referacie zatytułowanym „Działania pomocowe Państwowej Straży Pożarnej w obliczu wojny za wschodnią granicą” wspomniał o trudnościach w wysyłaniu kadry do tak ciężkiej sytuacji jaką jest wojna, wyraził szczerze uznanie dla swojej kadry, podkreślając empatyczność i wolę pomocy. Zaznaczył, że uchodźcy, którzy przybyli na terytorium naszego kraju, wymagali specjalistycznego wsparcia: egzystencjalnego, psychologicznego, zdrowotnego, duchownego. Prelegent skierował w tym miejscu swojego wystąpienia wyrazy wdzięczności do wszystkich instytucji udzielających wsparcia Ukraińcom. Podziękowanie zostało również złożone na ręce prof. dr. hab. Norberta G. Pikuly, Dyrektora Instytutu Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego, za czynny wkład pomocowy nauczycieli akademickich i studentów instytutu na rzecz uchodźców.

Z kolei dr Mateusz Kamionka z Sumskiego Uniwersytetu Państwowego (Ukraina), w prezentacji zatytułowanej „Lokalne środowisko NGO w obliczu wojny na przykładzie nieformalnego ruchu *Olkusz Pomaga Ukrainie*” podkreślił, że udzielanie pomocy osobom z Ukrainy w mieście Olkusz rozpoczęło się dnia 24 lutego 2022 r., a już 25 lutego powołano punkt pomocy dla osób przyjeżdżających z Ukrainy. Prelegent opowiedział także o działaniach na linii frontu, gdzie mógł on osobiście świadczyć pomoc, ze uwagi na znajomość języka. Dr Kamionka wspominał także o wysyłaniu najpotrzebniejszych rzeczy na stronę ukraińską oraz zaprezentował mapkę z miastami, do których trafiła pomoc z Olkusza. Głównie były to tereny wschodniej oraz północnej części Ukrainy (przełom marca oraz kwietnia). Prelegent wskazał na inicjatywę niesienia pomocy przez lokalnych mieszkańców, którzy otworzyli dla Ukraińców „darmowy sklep”, m.in. z odzieżą oraz artykułami najbardziej potrzebnymi.

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu Martyna Tyszcak-Sołtysik, wraz z dr hab. Betą Ziębińską, prof. UP, zaprezentowały temat „Od akcji do integracji, czyli o wsparciu Ukraińców przez służby społeczne i mieszkańców Zawiercia”. Prelekcja została zogniskowana wokół praktycznych form funkcjonowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu w obliczu wybuchu wojny w Ukrainie i nagłym przyplywie dużej ilości uchodźców do Polski, w tym także do Zawiercia. Z tej racji pracownicy socjalni z dnia na dzień znaleźli się w nowej rzeczywistości, do której nie byli przygotowani. Pierwszym działaniem po wybuchu wojny, które podjęto w Zawierciu, było powołanie sztabu kryzysowego. Uczestniczyli w nim przedstawiciele władz miasta, pracownicy gminnego ośrodka pomocy społecznej oraz straż miejska. Został utworzony również punkt informacyjny dla nowo przybyłych uchodźców, w którym otrzymywali oni niezbędne informacje. Pracownicy socjalni zorganizowali zbiórkę odzieży w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej, równocześnie prowadzono zbiórkę darów przeznaczonych do wysłania bezpośrednio do Ukrainy. W prelekcji wskazano także na kilka trudności związanych z pomocą obywatelom Ukrainy. Do najważniejszych zaliczono: barierę językową, brak komunikacji, zjawisko nieracjonalnego pomagania, brak początkowej koordynacji udzielanej pomocy. Szczególnym obszarem wsparcia przymusowych migracji, jak zaznaczyła prelegentka, była integracja uchodźców z nowym środowiskiem oraz inkluzywny model polityki społecznej. Pracownicy socjalni profesjonalnie angażowali się w pomoc Ukrainie, koordynując zadania instytucjonalne, okazując nie tylko empatię, ale też konkretne rozwiązania pomocowe. W obecnej chwili ośrodki pomocy społecznej – miejski i gminny – posiadają właściwe narzędzia ustawowe warunkujące wsparcie uchodźców z Ukrainy odpowiednimi świadczeniami, jak również opieką psychologiczną. Przez cały czas realizowane są działania, które mają na celu integrowanie mieszkańców Zawiercia oraz obywateli Ukrainy.

W referacie zatytułowanym „Bezpieczeństwo socjalne i wsparcie społeczne ukraińskich uchodźców przez instytucje i społeczność miasta Dębica”, praktyczny wymiar pomocy ze wstępem teoretyczno-prawnym przedstawili: Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębicy Marzena Socha, dr hab. Józef Młyński, prof. UP oraz dr Bogumiła Olejnik z Uniwersytetu Pedagogicznego Krakowie. W prelekcji podkreślono traumę obywateli ukraińskich uwarunkowaną eksodusem uchodźcy (przymusowej ucieczki z kraju, na terenie którego toczy się wojna), wskazano na teoretyczne uwarunkowania bezpieczeństwa socjalnego i wsparcia społecznego. Dr Bogumiła Olejnik podkreśliła wartość aktu prawnego ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Wymieniła najważniejsze cele i rozwiązania do zastosowania wynikające z ustawy oraz zaprezentowała możliwe formy wsparcia społecz-

nego dla obywateli Ukrainy, zapisane w analizowanym akcie prawnym. Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębicy, Pani Marzena Socha, opisała formy pomocy, jakie oferowało miasto Dębica uchodźcom z Ukrainy, podkreślając rolę powołanej do istnienia świetlicy dla kobiet i ich potomstwa, w której obecnie przebywa ponad 70 dzieci z Ukrainy. W ramach pomocy zaoferowano m.in. wsparcie psychologiczne, naukę języka dla kobiet ukraińskich oraz wspólne zajęcia z dziećmi polskimi. Powstały też specjalne klasy dla dzieci z Ukrainy oraz zorganizowano kursy języka polskiego. Wychodząc naprzeciw integracji kobiet i ich dzieci organizowano też wydarzenia o charakterze kulturalnym, takie jak np. obchodzenie wspólnie świąt, integracyjne imprezy, pikniki z atrakcjami dla dzieci, kiermasz kulinarny. Dębica przyjęła też 20 pływaków z Kijowa, którzy na co dzień trenowali w kompleksie basenów. Powstało też wiele działań pomocowych i integracyjnych dla uchodźców, które jak przyznała Pani Dyrektor nie sposób wymienić.

Kolejnym prelegentem drugiej sesji konferencji był Mirosław Górka z Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej z Łodzi, który prezentował w jaki sposób realizowana była interwencja kryzysowa w pracy z uchodźcami, oraz jakie problemy w związku z tą formą pomocy zostały nierozwiązane. Prelegent zwrócił uwagę na fakt, że interwencja kryzysowa jest bardzo często pomijanym tematem w pracy socjalnej, a w literaturze spotykamy mało informacji na jej temat. Zdaniem prelegenta interwencja kryzysowa w przypadku uchodźców z Ukrainy miała ogromne znaczenie, lecz nie została należycie teoretycznie wykorzystana oraz pracownicy socjalni w tym trudnym czasie z racji trudnych i emocjonalnych przeżyć związanych z pomocą uchodźcom nie otrzymywali profesjonalnej pomocy w postaci dostępu do superwizji. Ostatni prelegent, dr Grzegorz Sudoł, podjął praktyczny temat pt. „Działania praktyczne w obszarze zarządzania kryzysowego związane z napływem uchodźców wojennych z terenów Ukrainy. Studium przypadku – Tarnów”. Ukazał studium przypadku w ofercie pomocowej Tarnowa, m.in. zapewnienie funkcjonowania punktu na dworcu PKP w Tarnowie, prowadzącego dystrybucję środków czystości i higieny osobistej oraz innych produktów (z wyłączeniem leków) dla obywateli Ukrainy; zapewnienie obsługi magazynów zlokalizowanych: w Hali Sportowo-Widowiskowej przy ul. Gumniska 28 oraz przy ul. Okrężnej 9, z których dostarczano produkty do punktów docelowej dystrybucji, współpraca w organizacji transportu do miejsc zakwaterowania, koordynacja pracy wolontariuszy; współpraca z koordynatorami miejsc pomocowych reprezentującymi Urząd Miasta Tarnowa, współpraca z Policją, Strażą Miejską w Tarnowie, Strażą Graniczną, Służbą Ochrony Kolei oraz innymi instytucjami i podmiotami. Prelegent wspominał również o przypadkach handlu ludźmi i staraniach podejmowanych na rzecz udaremnienia takich incydentów. Wspominał o konkretnych incydentach, które miały miejsce w czasie działań pomocowych organizowanych w Tarnowie.

Na zakończenie konferencji dr hab. Józef Młyński, prof. UP, przybliżył wyniki badań, jakie przeprowadzono w kontekście uchodźców. Zaznaczył, że większość przyjętych do Polski Ukraińców stanowią kobiety ze średnią wieku 37 lat oraz z wyższym wykształceniem. Z badań wynika, że znaczna część uchodźców zatrzymała się w miastach. Stwierdzono także, że największym problemem uchodźców są rozłąki z bliskimi oraz strach przed bombardowaniem. Z badań wynika, iż ½ uchodźców nie była nigdy wcześniej w Polsce i nie zna języka polskiego, ale wykazuje chęć jego nauki. Duża część badanej populacji deklaruje poszukiwanie pracy w Polsce, chociaż deklarują również, że w sytuacji zakończenia wojny chcą wrócić do swojej ojczyzny. W tym kontekście podkreślił nieocenioną rolę pracowników socjalnych, grup dyspozycyjnych polskich służb społecznych, wolontariuszy wpisujących się w humanitarny wymiar pomocy i wsparcia. Stwierdził, iż nie można być prawdziwie wolnym bez głębokiego szacunku do godności człowieka.

Konferencję zakończyła dr hab. Beata Ziębińska, prof. UP, dziękując prelegentom za profesjonalizm przekazanej wiedzy oraz refleksji na temat wielorakich form pomocy, zdobytego doświadczenia udzielonego obywatelom ukraińskim w Polsce. W ramach dyskusji wskazano na szereg postulatów i rekomendacji, jako praktycznych wyzwań dla pracy socjalnej i polityki społecznej w obszarze pomocy emigrantom.